

GOSPODARKA NIEMIECKA BEZ ZIEM ZA ODRĄ I NISĄ

Pewne czynniki na świecie widzą w przesunięciu granicy wschodniej nie tylko krzywdę dla Niemiec, ale wręcz groźbę dla pokoju świata. Rozumowanie to sprowadza się do następującego stwierdzenia: Nowy świat musi opierać się na zdrowych podstawach gospodarczych, tymczasem nowa granica na Odrze i Nisie uniemożliwia odrodzenie gospodarcze Niemiec, a w konsekwencji Europy i świata.

Argumentacja przeciwników sprowadza problem wyłącznie do odcinka gospodarczego. Zadaniem naszym będzie zatem nasświetlić zagadnienie w tej płaszczyźnie.

I. DOCHÓD SPOŁECZNY

a) Dochód społeczny Niemiec w nowych granicach.

Jedyną ekonomicznie właściwą miarą skutków, jakie dla gospodarstwa niemieckiego wywołają zmiany graniczne, jest zbadanie ich wpływu na dochód społeczny.

Przy obliczeniu opieramy się na danych źródłowych niemieckiego urzędu statystycznego, zawartych w Statistisches Jahrbuch 1939/40, str. 578.

Obejmują one dane dotyczące kształtowania się niemieckiego dochodu społecznego w poszczególnych krajach i prowincjach Rzeszy. Przebieg granicy, dzielący niektóre prowincje, wymaga zastosowania korektur. Dla wyliczenia dochodu społecznego tych byłych prowincji, które obecna granica dzieli, przyjęliśmy stosunkowe liczby obszaru, dzieląc dochód społeczny w stosunku do obszaru. Przy wyliczeniach obszaru oparliśmy się na danych opublikowanych przez Instytut Bałtycki w rozprawie „Główne liczby nowej Polski“.

Wyglądają one następująco:

	Terytorium pełne km ²	Terytorium utracone km ²	Strata w %
Prusy	36.991,00	12.691,00 Rosja	34,4%
		24.300,00 Polska	<u>65,6%</u>
			100,0%

	Terytorium pełne km ²	Terytorium utracone km ²	Strata w %
Poczdám	19.886,25	—	
Frankfurt	18.387,96	10.900,00	
	38.274,21	10.900,00	28,5%
rej. szczecińska	14.178,91	6.000,00	
rej. koszalińska	12.765,64	12.765,64	
	26.944,55	19.365,64	71,9%
rej. pogranicze	11.456,31	11.456,31	100,0%
rej. wrocławska	12.957,64	12.957,64	
rej. lignicka	14.023,41	12.000,00	
	26.981,05	24.957,64	92,5%
rej. opolska	8.943,97	10.032,09	100,0%
rej. katowicka	1.088,12		

Tak dokonane wyliczenia nie mają pretensji do pełnej ścisłości i zawierają pewną granicę błędów. W ogólnym bilansie jednak błąd ten nie wynosi więcej nad 1%, przy czym z góry można założyć, że odchylenie od rzeczywistości przebiega na korzyść Niemiec i daje sumę dochodu społecznego nieco większą niż w rzeczywistości. Dla uzyskania szerszej perspektywy dokonaliśmy obliczenia dla lat 1928 — 1932 — 1936.

A więc groźna dla pokoju świata nowa granica zmniejsza dochód społeczny Niemiec w ramach od 10,8—12%.

Dokonaliśmy także obliczenia dla roku 1913. Nie chcąc przeciążać artykułu materiałem cyfrowym, podamy tylko wyniki. Ziemie na wschód od Odry i Nisy z całym Śląskiem, Poznańskiem i Pomorzem, a więc w granicach Niemiec sprzed wojny 1914/18, dawały łącznie 15,7% dochodu społecznego Niemiec; w granicach traktatu wersalskiego 12,3% dochodu społecznego.

Zestawienie tych cyfr z propagandą o zagrożeniu świata daje dostateczną odprawę zatroskanym ekonomistom. Przecież wahania dochodu społecznego w znacznie szerszych granicach są zjawiskiem normalnym we wszystkich krajach świata i związku tych wahań ze stabilizacją pokoju nikt się nie doszukał.

b) Dochód społeczny na głowę ludności.

Wyniki naszego obliczenia stanowią dostateczny argument bezsensowności określania zmiany granicy jako wyroku śmierci dla gospodarki niemieckiej, a tym bardziej światowej.

Niemcy twierdzą jednak, że umniejszenie terytorium i wysiedlenie ludności, z konieczności musi stworzyć głód, nędzę, epidemie itp. Zbadamy i te argumenty.

Dochód społeczny na głowę ludności w Niemczech wynosił:

	wg siły kupna z r. 1928			
	1913	1928	1932	1936
		M. wzg. R. M.		
Prusy Wschodnie	736	814	673	849
Brandenburgia	—	1140	917	1158
Pomorze	873	921	721	967
Pogranicze	715	837	649	781
Śląsk Dolny	914	1057	804	953
Śląsk Górny	—	850	599	758
Niemcy	1161	1185	875	1173

Okazuje się zatem, że wszystkie tereny utracone miały stale dochód społeczny na głowę ludności poniżej przeciętnej Niemiec.

W najkrytyczniejszym dla Niemiec roku 1932 przeciętny dochód społeczny na mieszkańca wynosił 875 RM. Do poziomu r. 1932 redukuje plan przemysłowy, uchwalony przez Sojuszniczą Radę Kontroli, wysokość produkcji przemysłowej na przyszłość. Przyjmując nawet, że i inne dziedziny składające się na całość dochodu społecznego ulegną także procesom depresyjnym, podobnym do wyegzekwowanego poziomu produkcji przemysłowej, obliczymy wpływ zmian granic na dochód społeczny jednostki.

c) Szacunek dochodu społecznego w nowych granicach po rozbrojeniu przemysłowym.

W Niemczech według danych przyjętych za podstawę przy opracowaniu planu przemysłowego przyjęto cyfrę ludności na 66,5 mil. Niemcy podniosły krzyk, że plan jest nierealny, bo ilość ta będzie niewątpliwie wyższa, a mianowicie 68 mil. Do obliczeń naszych wprowadzimy zatem obydwie cyfry.

Dochód społeczny Niemiec, który wynosił w r. 1932 w dawnych granicach — mil. RM	56.824,—
umniejsza się o dochód społeczny terenów utraconych „	6.801,3 *)
Pozostaje do dyspozycji „	<u>50.022,7</u>

Przyjmując cyfrę ludności na 66,5 miliona, oznacza to dochód na głowę RM	752,—
Przyjmując cyfrę ludności na 68,0 miliona, oznacza to dochód na głowę RM	736,—

*) Patrz tabela, str. 438.

Tabela

Obliczenie dochodu społecznego ziem utraconych przez Niemcy.

Prowincje	Dochód społeczny milionów marek			Terytorium za Odrą i Nisą % / %	Dochód społeczny ziem utraconych przez Niemcy milionów marek		
	1928	1932	1936		1928	1932	1936
Prusy Wschodnie	1 847	1 556	2 047	Rosja 34,4 Polska 65,6 100,0	635,4 1 211,6 1 847,0	535,3 1 020,7 1 556,0	704,2 1 342,8 2 047,0
Brandenburgia	2 923	2 374	3 250	28,5	833,1	676,6	926,0
Pomorze	1 778	1 435	1 913	71,9	1 278,4	1 031,8	1 370,4
Pogranicze	283	226	269	100,0	283,0	226,0	269,0
Śląsk Dolny	3 369	2 615	3 114	92,5	3 116,3	2,418,9	2 780,5
Śląsk Górny	1 206	892	1 147	100,0	1 206,0	892,0	1 147,0
Ogółem ziemie za Odrą	—	—	—	—	8 563,8	6 801,3	8 539,9
Całe Niemcy	75 373	56 824	79 059	W stosunku do całości	11,4 %	12,0 %	10,8 %

U w a g a: Dane dla lat 1932, 1936 wg siły kupna r. 1928.

W wyliczeniach nie uwzględniamy, że nie kto inny, tylko człowiek jest producentem i konsumentem dochodu społecznego. Wiążąc zatem dochód społeczny z terytorium popełniamy błąd. Niewątpliwie bowiem ludność niemiecka repatriowana do Rzeszy reprezentuje poważny potencjał gospodarczy, który zwiększy produkowany dochód społeczny. My tymczasem ludność tę traktujemy tylko jako konsumentów. Nie posiadamy żadnych danych mogących służyć za podstawę dla przybliżonego nawet szacunku. Świadomi zatem nieścisłości naszych obliczeń podajemy je w formie nie skorygowanej, co jest niewątpliwie błędem „wielkoduszności” w rozważaniach, a chroni nas równocześnie od zarzutu, że wyliczanie poprawki nie jest uzasadnione, gdyż nie wiemy, czy dla ludności tej znajdują się możliwości zarobkowe w ojczyźnie.

Niemcy zatem po przeprowadzeniu demontażu fabryk i obniżeniu potencjału przemysłowego o 45—50%, w umniejszonych granicach będą dysponowały dochodem społecznym ca 50.000 mil. RM, co na głowę ludności wyniesie 750,— RM.

Same te cyfry nie przemawiają dostatecznie wyraźnie. Postaramy się dać im pełne tło.

Oddajmy najpierw głos Niemcowi. Prof. Horst Jecht w rozprawie „Stand u. Probleme der deutschen Kriegsfinanzierung”, opublikowanej w *Weltwirtschaftliches Archiv*, tom 51, zeszyt 3, z maja 1940, pisze na str. 471, co następuje:

„...jeśli znacznie mniejszym Niemcom przy dochodzie 45 miliardów marek (w wojnie 1914/18 — przyp. tłum.) było możliwe przez cztery lata z rzędu wydawać miesięcznie przeciętnie 2 miliardy na koszty wojny, to nie trudno wyobrazić sobie możliwości świadczeń wojennych dzisiejszych większych Niemiec.”

Na tle tej wypowiedzi, z której wynika, że w pierwszej wojnie światowej Niemcy przy dochodzie 45 miliardów mogli 24 miliardy wydać na wydatki wojenne, cyfra 50 miliardów dochodu, którą przewidują zwycięzcy dla Niemiec w przyszłości, zaczyna nabierać wyrazu dosyć niepokojącego.

Ponieważ przytoczony głos podważa dosyć powszechne przekonanie o biedzie, na którą skazani są Niemcy w nowych granicach, spróbujemy naświetlenia z innej strony.

Wyliczyliśmy, że na głowę ludności nowych Niemiec przypadnie średnio 750,— RM dochodu. Ta cyfra w oczach antagonistów nowej granicy urasta do symbolu niehumanitarności i sadystycznej zemsty ze strony zwycięzców na niewinnym narodzie niemieckim. Wprawdzie oznacza ona obniżenie niemieckiego dochodu o ca 30% w porównaniu z okresem przedwojennym, warto jednak przypomnieć, że Niemcy w latach wojny 1914/18 potrafiły ograniczyć potrzeby ludności o 60%. Dochód na głowę ludności cywilnej, pozostały po pokryciu wydatków

wojennych, z 1.161 RM w roku 1913 obniżył się w latach 1914/18 do 694 RM, a w roku 1917 wyniósł 518 RM*). A jak to wygląda w porównaniu z innymi krajami, choćby z Polską?

**Dochód społeczny przeliczony na głowę ludności
RM wg siły kupna danego kraju w r. 1928**

Niemcy	1928 — 1.185,—	1932 — 875,—	1936 — 1.173,—
Polska	1929 — 415,—	1932 — 311,—	1936 — 329,—**)

Przyjmując nawet niezbędne korektury, wynikające z różnej realnej siły kupna pieniądza, która dla artykułów żywnościowych była większa w Polsce, a dla przemysłowych — w Niemczech, różnice skłaniają do dalszych dociekań. Zbadamy zatem pobieżnie choćby, na co Niemcy zużywali produkowany dochód społeczny.

II. ZUŻYCIE DOCHODU SPOŁECZNEGO

Prof. Wagemann, dyr. niemieckiego Instytutu Badania Konunktur, dokonał szacunku orientacyjnego, który dla zużycia dochodu społecznego daje następujące stosunki procentowe:

Zużycie dóbr w r. 1928

żywność	33,75%
używkę	11,25%
ubranie	15,00%
mieszkanie	8,75%
usługi osobiste	13,75%
inna konsumpcja	3,75%
dobra produkcyjne	13,75%
dochód społeczny	<u>100,00%</u>

Nie jesteśmy w możności poddać szczegółowszej analizie wszystkich cyfr. Przyjrzymy się zatem wydatkom na żywność, używkę i na dobra produkcyjne.

a) Żywność i używki. — Niemcy przypominają światu groźny r. 1932, w którym cyfra bezrobotnych osiągnęła 5.575.000. Skojarzenia, które stwarza oparcie planu przemysłowego Niemiec na bazie tego właśnie roku, powiększone o nacisk, jaki wywoła zmniejszenie terytorium i repatriacja ludności tych terenów, zdają się na pozór uzasadniać niemieckie lamenty.

*) Obliczone wg danych Burgdörfera „Volkskraft u. Wehrkraft“.

***) Uwaga: Dane dla Niemiec „Statistisches Jahrbuch 1939/40“. Dane podstawowe dla Polski z pracy Czesława Klarnera „Dochód społeczny miast i wsi“, Przegląd Ekonomiczny 1937. W przeliczeniu na głowę ludności wg danych Małego Rocznika Statystycznego 1939, daje dla roku 1929 — 830 zł, 1932 — 467 zł, 1936 — 381 zł. Dla uzyskania porównania z obliczeniami niemieckimi przeliczono otrzymane wyniki wg wartości kursowej i skorygowano o współczynniki wskaźnika kosztów utrzymania. Obliczenia Klarnera odbiegają od obliczeń Landaua dokonanych dla roku 1929, wykazując dochód społeczny Polski o 7 miliardów większy. Z tych choćby względów przyjmujemy dane Klarnera.

Trzeba zatem zbadać normalne spożycie ludności niemieckiej, aby na tym tle ocenić spożycie w krytycznym roku 1932. W tym celu wybraliśmy lata 1913, 1932, 1938. Dane te obrazuje poniższa tabela. Aby jednak problem naświetlić nieco szerzej, dołączymy do zestawienia dane dla Polski.

Przeciętne roczne spożycie żywności i używek
na głowę ludności:

Towar	Niemcy			kg	Polska	
	1913	1932	1938		1932	1938
mięso	42,7	42,1	47,5	19,3	22,4	—
ryby morskie	7,2	8,5	11,9	1,6	2,3	—
cukier	19,1	20,2	24,3	9,0	12,1	—
kawa prawdziwa	2,0	1,6	2,3	0,21	0,17	—
kakao	0,6	0,9	0,9	0,17	0,24	—
herbata	0,1	0,1	0,1	0,06	0,05	—
owoce południowe	4,5	8,0	7,0	0,8	1,3	—
piwo	102,1	51,4	68,7	4,3	4,3	—
wódki	2,8	0,6	1,2	0,7	1,1	—
tytoń	1,6	1,6	1,9	0,54	—	—
drób	—	1,6	1,5	—	—	—
jaja	108	138	124	—	—	—
mleko	—	120	125	—	—	83,5
tłuszcz wieprzowy	8,1	8,5	8,3	—	—	2,6
masło	—	7,5	8,8	—	—	2,4
margaryna	2,8	8,1	6,1	—	—	0,4
oleje roślinne	2,4	3,2	2,6	—	—	0,3
ziemniaki	174,7	191,0	182,9	—	—	202,5
jarzyny	—	49,2	47,0	—	—	50,8
owoce	—	31,4	20,3	—	—	9,2*)

Pobieżne choćby przerzucenie wzrokiem poszczególnych kolumn upoważnia do stwierdzenia, że:

1) w krytycznym roku 1932 ludność niemiecka nie tylko nie głodowała w swej masie, a przeciwnie, odżywiała się lepiej niż w roku 1913;

2) odżywianie się Niemców stało na poziomie o wiele wyższym niż spożycie Polaków.

Niemcy perspektywę głodu wiążą z brakiem samowystarczalności żywnościowej. Przed wojną już sugerowali w tej mierze świat. Faktem jest, że Niemcy nie były żywnościowo samowy-

*) Źródło: Statistisches Jahrbuch 1939/40 strony 398, 328. Dane dla Polski w roku 1929 na jednostkę konsumcyjną rodzin robotniczych Mały Rocznik Stat. 1939. Cyfry spożycia należałoby zatem dla tego roku umniejszyć o 21,25%. Z uwagi na względną tylko możliwość porównania nie przeprowadzamy korektury.

starczalne. Obecne zmniejszone terytorium zwiększy jeszcze na odcinku wyżywienia zależność Niemiec od zagranicy, jeśli przyjmemy zwykłe normy spożycia.

Jest to objaw rzeczywiście groźny dla Niemiec na wypadek wojny. Ponieważ jednak Niemcy, jak to wynika z ich wszystkich enuncjacji, myślą tylko i wyłącznie o pokojowej współpracy z innymi narodami, nie ma powodów do niepokoju. O brak dewiz na zakup żywności nie ma także obaw. Przecież, pomijając wszystkie inne dziedziny przemysłu, sama nadwyżka eksportowa węgla Zagłębia Ruhry, tak poszukiwanego na rynkach światowych, pozwoli na zapłacenie niezbędnego importu żywności.

Istniałby inny jeszcze sposób rozproszenia obaw o równowagę gospodarczą Niemiec na tle braku samowystarczalności żywnościowej. Byłoby nią po prostu ograniczenie spożycia do norm przedwojennych polskich. Punkt III a) ustęp 15 uchwał konferencji w Poczdamie z dnia 17. 7. 1945 głosi: „Gospodarka niemiecka zostanie poddana kontroli aliantów, lecz jedynie w zakresie koniecznym... dla zaopatrzenia niemieckiej ludności, by zapewnić jej stopę życiową, która nie przewyższy stopy życiowej w innych państwach europejskich“.

Z wyliczonego jednak wyżej przewidywanego dochodu społecznego widać wyraźnie, że zwrot o obniżeniu stopy życiowej Niemiec miał charakter retoryczny. W dyskusji zatem lepiej nie poruszać tematu obniżenia stopy życiowej, aby nie narazić się na zarzut krwiożerczej zemsty lub sadyzmu w stosunku do Niemiec.

Na szczęście wariant ten jest zbyteczny. Nie ulega bowiem wątpliwości, że różnica w dochodzie społecznym między Polską a Niemcami, przyjmując nawet rozpiętość spożycia, w żadnym wypadku nie znajduje wytłumaczenia.

b) Bilans inwestycyjny. — Trudno w określonych artykułach ramach zobrazować produkcyjną i konsumcyjną stronę bilansu niemieckiego dochodu społecznego. Ograniczymy się zatem do naświetlenia tej 13,75 % nadwyżki, która pozostawała Niemcom po pokryciu wszystkich potrzeb, a którą w formie dóbr produkcyjnych inwestowano w gospodarstwo narodowe.

Z opublikowanych przez Niemcy materiałów statystycznych otrzymujemy następujący obraz:

Inwestycje i odpisy w gospodarstwie narodowym Niemiec w latach 1924—1936

	Inwestycje	Odpisy	Saldo
	Milionów RM.		
1924	7.197	5.153	2.044
1925	10.312	5.631	4.681
1926	10.676	5.879	4.797
1927	12.966	6.427	6.539
1928	13.676	6.702	6.974
1929	12.786	6.938	5.848
1930	10.372	6.881	3.491
1931	6.438	6.363	75
1932	4.225	5.827	— 1.602
1933	5.064	5.817	— 753
1934	8.179	5.828	2.351
1935	11.000	7.000	4.000
1936	13.800	7.000	6.800
Razem	126.691	81.446	45.245*)

W okresie zatem 13 lat Niemcy zdołały z zaoszczędzonych sum zainwestować ca 45 miliardów RM na czysto.

Mylnym przy tym jest powszechne mniemanie, że stało się to za pieniądze obce, pożyczone za granicą. Nie negując dodatniego wpływu, jaki na gospodarstwo niemieckie wywarły sumy pożyczone, odegrały one jednak raczej rolę katalizatora procesów wytwórczych, jak to wykazuje niedwuznacznie stan zadłużenia zagranicznego Niemiec.

Stan zagranicznego zadłużenia Niemiec

na koniec roku 1930	—	25,8	miliardów RM.
" " " 1931	—	23,8	" "
" " " 1932	—	19,5	" "
" " " 1933	—	14,8	" "
" " " 1934	—	13,9	" "
" " " 1935	—	13,1	" "
" " " 1936	—	12,4	" "
" " " 1937	—	10,8	" "
" " " 1938	—	9,9	" "

Jeśli uwzględnimy, że lokaty zagraniczne w Niemczech wg danych dra H. Schachta „Das internationale Schulden u. Kre-

*) Źródła: lata 1924—1934 = Statistisches Jahrbuch 1939/40

„ 1935—1936 inwestycje A. Berndt: „Gebt mir vier Jahre Zeit“

„ „ „ odpisy — nasz szacunek

ditproblem“ wyniosły w latach od 1924—1929 ogółem 17,5 miliarda RM, otrzymamy obraz oszczędności niemieckich w ramach produkowanego dochodu społecznego. Wynika bowiem z tego, że do końca roku 1938 z kapitałów, które dopłynęły do Niemiec w latach 1924—1929 w sumie 17,5 miliarda, spłacono 15,9 miliardów, a więc pozostało zadłużenie tylko 1,6 miliardów RM. Możemy zatem przyjąć za udowodnione, że w latach międzywojennych niemieckie gospodarstwo narodowe nie tylko potrafiło zwiększyć poważnie standard życiowy ludności, ale ponadto inwestować ogromne sumy w rozbudowę wszystkich dziedzin życia gospodarczego z czystych zarobków. Poniżej rozpatrzemy jeszcze, jakie to inwestycje wybijały się na czoło.

c) Przemiany strukturalne przemysłu niemieckiego. — Nie chcąc przeciążać materiału skomplikowanymi obliczeniami, do których trzeba by dane wyłuskiwać z cyfr rozsianych w publikacjach statystycznych, zastosujemy metodę uproszczoną.

Prof. dr Thalheim w pracy „Die Grundlagen der deutschen Kriegsfinanzierung“ pisze co następuje:

„...Finansowanie wojny oznacza przestawienie się z produkcji dóbr spożycia na produkcję dóbr wytwórczych, do których pod wpływem mechanizacji prowadzenia wojny należy duża część zapotrzebowania wojennego. Już w r. 1925 przemysł dóbr wytwórczych przeważał zdolnością ogólną sektor dóbr spożycia. W owym roku udział przemysłu dóbr wytwórczych w stanie zatrudnienia wynosił 51%, w potencjale energii maszynowej 74%. Rozwój przemysłu niemieckiego od 1925 r. bezsprzecznie prowadził do tego, że udział przemysłu dóbr wytwórczych w ogólnym potencjale wzrósł w dalszym ciągu“.

O tempie tego wzrostu świadczą wskaźniki zatrudnienia, które wykazywały co następuje:

	1929	1932	1936	1938	VII. 1939
cały przemysł	101,8	60,5	100	115,9	125,1
przemysł dóbr wytwórczych	94,8	45,2	100	123,5	137,9

Podsumowanie dał Instytut Badania Koniunktur w swym „Wochenbericht“ Jg. 12 (1939), str. 227, w opracowaniu: Die industrielle Wehrbereitschaft Deutschlands, Grossbritaniens u. Frankreichs—Ein Kapazitätsvergleich.

Porównanie przemysłu dóbr wytwórczych Francji, W. Brytanii i Niemiec w r. 1913 i 1938:

Kraj	Wartości netto w cenach 1930 r.	
	1913 miliardów RM.	1938 miliardów RM.
Francja	6,7	10,9
W. Brytania	20,4	25,4
Razem	27,1	36,3
Niemcy	22,8	37,5
Niemcy w odsetkach produkcji Anglii i Francji	84,0%	103,0%

d) **Zbrojenia.** Inwestycje w niemieckim przemyśle dóbr wytwórczych stanowiły tylko część nadwyżki dochodu społecznego, jaką Niemcy dysponowały w okresie międzywojennym.

A co zrobili z resztą? Z uwagi na ograniczone ramy pracy, trudno dać szczegółową analizę. Operujemy zatem skrótami i... dobijamy do mety.

Burkheiser w pracy swej pt. „Finanzierung des totalen Krieges“ takie oto daje zestawienie pod oryginalnym nagłówkiem:

Kształtowanie „majątku wojennego“ mocarstw.

Wydatki zbrojeniowe w latach 1927—1939

Francja	36,2 miliardów RM.
Anglia	44,9 „ „
Razem	91,1 miliardów RM.
Niemcy	94,0 „ „

Najbardziej Niemcom przychylny polityk nie przyzna, że wydatek 94 miliardów na zbrojenia był konieczny dla równowagi gospodarczej świata, Europy i Niemiec. Niemcy w latach 1927—1939 mieli ogółem ca 83 miliardów dochodu społecznego.

94 miliardy wydatków zbrojeniowych stanowią zatem 11,3% dochodu owych lat. W takim właśnie stosunku umniejsza dochód Niemiec „szkodliwa“ granica na Odrze i Nisie.